

**СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

derly elements]. *The image of a modern teacher*. No. (10). pp. 53–57. [in Ukrainian].

13. Strilets, O. (2013). Do tradytsii etnodyzainu: ukraïnska lialka-motanka [To the traditions of ethnodesign: the Ukrainian motanka doll]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomano. Publishing house NPU imeni M.P. Drahomanova*. Vol. 14 (19). pp. 244–247. [in Ukrainian].

14. Filonych, O. (2014). Psykholoho-pedahohichni perezdumovny pidhotovky maibutnikh vchyteliv tekhnolohii z vykorystanniam etnodyzainu pry vyhotovlenni odiahu [Psychological and pedagogical prerequisites for the training of future technology teachers using ethnodesign in the manufacture of clothes]. *Kyiv Scientific and Pedagogical Bulletin*. No. 2 (02). pp. 90–95. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2023

УДК37.091.3:004.9

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.279110>

Ванда Вишківська, кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Оксана Голікова, кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного технічного університету “ХПІ”
Євген Козлов, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного технічного університету “ХПІ”

**СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

У статті проаналізовано соціально-культурну обумовленість та обґрунтовано педагогічний потенціал реалізації персоналізованого навчання в умовах цифровізації освіти. З'ясовано, що персоналізоване навчання, будучи особистісно орієнтованим за змістом, спрямоване на оптимізацію умов, що уможливають поліпшення результативності освітнього процесу в умовах VUCA-світу шляхом активізації суб'єктної позиції його учасників. Основу персоналізованого навчання складає інформаційна компетенція як транспрофесійна із властивостями багатомірності, мобільності, саморозвитку упродовж життя.

Ключові слова: персоналізоване навчання; цифровізація освіти; VUCA-світ; транспрофесіоналізм; інформаційна компетенція.

Лім. 14.

Vanda Vyshkivska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy Department, Pedagogical Faculty
Ukrainian State University named after Mykhaylo Drahomanov
Oksana Golikova, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the
Business Foreign Language and Translation Department,
Kharkiv National Technical University,
“Kharkiv Polytechnic Institute”
Yevhen Kozlov, Ph.D. (Philology), Associate Professor,
Associate Professor of the Business Foreign Language and Translation Department,
Kharkiv National Technical University,
“Kharkiv Polytechnic Institute”

**SOCIO-CULTURAL CONDITIONS AND PEDAGOGICAL POTENTIAL OF IMPLEMENTATION
OF PERSONALIZED LEARNING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION**

The article analyzes the socio-cultural conditioning and substantiates the pedagogical potential of implementing personalized learning in the conditions of digitalization of education.

It is emphasized that the integration of modern information technologies into traditional education has qualitatively changed the methods and organizational forms of education.

The modern higher school functions in the conditions of the complication of technological capabilities of the electronic educational environment, which strengthens the relevance of the ideas of personalization of the educational process based on the use of digital technologies. By subject digital educational environment, the author understands a set of technical, software and intellectual support in the form of digital tools, resources, platforms that provide comfortable, flexible, personalized learning. Such an environment provides the teacher with a convenient tool for navigating the educational process.

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

It has been updated that the concept of "personalization" has a wide range of consideration: it is mainly interpreted as "personification" of the educational process, giving it a personal focus; search and actualization of internal personal resources of each subject of the educational process.

Personalized education is considered as a general trend aimed at abandoning traditional forms of education and striving to adapt the educational process to the individual (personal) needs of a person, while using the entire arsenal of achievements accumulated by humanity in the field of digital technologies. Socio-cultural conditioning and pedagogical potential of personalized learning are determined through the formation of individualized learning content for learning subjects; the development of digital learning, as well as accounting for the individual characteristics of students in the learning process in order to build an individual educational route. The basis of personalized training is information competence as a transprofessional with the properties of multidimensionality, mobility, multitasking, self-development throughout life.

Keywords: *personalized learning; digitalization of education; VUCA world; transprofessionalism; information competence.*

Постановка проблеми. Модернізація сучасної української освіти ставить педагогічну науку перед необхідністю розробки нової стратегії підготовки майбутніх випускників освітніх установ, готових до мобільної адаптації в умовах VUCA-світу, за рахунок включення та використання в системі професійної підготовки світових ресурсів педагогічного спрямування без втрати унікальності вітчизняної освіти.

Акронім VUCA (volatility, uncertainty, complexity, ambiguity – нестабільність, невизначеність, складність та неоднозначність) характеризує мінливе і складне середовище сучасного світу, в якому не існує гарантованої стабільності. Система освіти змушена існувати у нових умовах. Відтак, у сучасних дослідженнях дедалі частіше порушуються питання розвитку soft skills для VUCA-світу як крос-функціональних, універсальних умінь, які в сучасному світі потрібні незалежно від того, в якій професії ви працюєте. Такі універсальні вміння є важливими для VUCA-світу, адже вони:

- не обмежені конкретним завданням;
- необхідні кожній людині для особистісного, кар'єрного зростання та залучення до соціального життя;
- розвиваються упродовж життя;
- однаково значущі і взаємопов'язані;
- пов'язані зі швидкістю адаптації, креативністю, гнучкістю, системністю.

Цінність умінь soft skills полягає саме в тому, що вони не є автоматизованими, їх не можна замінити роботами, вони – метапредметні, надпрофесійні.

Тому особливо актуальною стає проблема пошуку функціональної концепції організації навчання, яка забезпечувала б формування комплексу таких умінь, а значить, відповідала б вимогам інтерактивності, мобільності, відкритості, доступності, забезпечуючи педагогів можливістю організації освітнього процесу з урахуванням вимог ефективної комунікації, створення умов для реалізації командної роботи, рефлексії учасників освітнього процесу. Все це у цілості зробить процес навчання комфортним і персоналізованим, а освітній контент – доступним та динамічним.

Очевидно, що в епоху цифровізації усіх ланок суспільного життя, освітній процес (освітнє середо-

вище) не може бути не цифровим, або хоча б таким, що зберігає основні теоретико-технологічні характеристики цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифрове освітнє середовище як необхідна умова модернізації системи професійної освіти України досліджує у своїх працях А. Заїка. Загальні проблеми цифрової трансформації освіти аналізуються В. Биковим, О. Спіріним, О. Пінчук.

Можливості використання цифрових інформаційних ресурсів дистанційної освіти вивчає І. Гевко.

Актуальні тенденції цифрового суспільства, цифрові тренди та виклики для освіти України, особливості гармонізації освітніх тенденцій з європейськими та світовими науковими ініціативами є предметом досліджень Л. Карташова та І. Пліш.

Необхідності формування цифрової компетентності педагогів, аналізові нормативної підтримки цього процесу в Європі та Україні присвячені праці Р. Гуревич, О. Овчарук, О. Цюняк.

Термін "персоналізація навчання" досліджувався у студіях видатних вітчизняних й зарубіжних педагогів і психологів (В. Беспалько, Л. Виготський, Ю. Машбиць, І. Унт, С. Гончаренко, В. Володько, Т. Годованюк, Віктор Гарсія Хоз (Victor Garcia Hoz), Дж. Дімартіно (J. DiMartino) і Дж. Кларк (J. Clarke), Д. Баклі (D. Buckley), Дж. Рікабо (J. Rickabaugh), Б. Брей та інших.

Мета статті – проаналізувати соціально-культурну зумовленість та обґрунтувати педагогічний потенціал реалізації персоналізованого навчання в умовах цифровізації освіти.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація є однією з найбільш характерних ознак четвертої промислової революції, яка стрімко перетворює навколишню дійсність і, власне, сутність сучасного суспільства, змінюючи світогляд та спосіб життя людей.

В умовах формування нового соціально-економічного устрою постало завдання оновлення парадигми вищої професійної освіти, розробки та впровадження нової методології і технологій навчання.

Інститут ЮНЕСКО ще 2011 р. прогнозував перетворення Information Society на Learning Society [12]. В Інчхонській декларації ЮНЕСКО "Освіта – 2030" сформульовано нову освітню концепцію, яка

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

декларує забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти зі створенням можливостей для навчання упродовж життя для всіх людей.

Основними характеристиками концепції сучасної освіти визначено: безперервність, гендерну рівність, справедливість та соціальну інтеграцію, доступність, індивідуалізацію.

Інструментом, який дає змогу враховувати всі фактори та реалізувати ключові характеристики, стає персоналізоване навчання.

Як підхід, персоналізація зародилася у Європі. Категорії “персона”, “персоналізм”, “персонологія”, “персоніфікація” досить докладно представлені в концепціях К.Г. Юнга, У. Джеймса, М. Саллівана, В. Штерна. Розвивають цю концепцію сучасні зарубіжні дослідники Т. Бенглі, Р. Міллер, К. Харкренен, П. Блюменфельд, Т. Кошман. Згідно з їхнім уявленням, персоналізація у навчанні дає можливість вибудовувати індивідуальний маршрут учня з метою задоволення освітніх потреб та реалізації особистісного потенціалу.

В Україні термін “персоналізація” був обґрунтований у розроблених МОН “Рекомендаціях щодо впровадження змішаного навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти”, у зв’язку з виникненням всесвітньої пандемії, як “здатність створювати навчальне середовище, яке дає змогу студентам реалізувати власні цілі, темп та/або спосіб навчання” [8].

У сучасних дослідженнях все частіше персоналізоване навчання розуміється як середовище, звернене до сильних сторін, інтересів та потреб окремого суб’єкта. Таке середовище не просто адаптується до навичок студента, а насамперед включає в себе його ініціативну особистісно значущу діяльність [10; 11]. Відтак, як системоутворювальна категорія розглядається суб’єктність, під якою часто розуміється соціальний, діяльнісно-перетворювальний спосіб буття людини. Її тлумачення зазвичай здійснюється з позицій гуманістичної парадигми, для якої людина є абсолютною цінністю. Вона має бути успішною, досягати бажаного результату в мінливих соціальних умовах. Пріоритетного значення при цьому набувають індивідуальність, самоцінність, самобутність людини як активного носія суб’єктного досвіду [3].

Термін “персоналізація” у психологічному контексті трактується як явище підсвідомості (М. Єсаулова), але при його перенесенні в педагогічну площину, необхідно звернути особливу увагу на такі явища, як саморегуляція та самоосвіта. Адже основним принципом персоналізованого навчання є поступовий перехід суб’єкта в позицію самоосвіти на основі сформованої у навчанні потреби в саморегуляції на основі самопізнання. У результаті цього студент поступово починає адаптуватися до своїх особливостей.

Джеймс Рікабо, акцентуючи увагу на значущості зміни керівної ролі в освітньому процесі (її переході від викладача до студента), виокремив три типи персоналізованого навчання: персоналізацію для студента (personalizing to the learner), персоналізацію зі студентом (personalizing with the learner) і персоналізацію студентом (personalizing by the learner) [13].

Вітчизняне бачення персоніфікованого навчання базується на ідеях особистісно-орієнтованого підходу та позначається такими особливостями:

- інтереси та запити тих, хто навчається, домінують над заданою ззовні програмою;
- варіативність змісту освіти для різних суб’єктів навчання;
- переважання творчості над “схематизмом”; діалогу над монологом;
- цифрова платформа трактується як базис та центр управління навчальною діяльністю;
- проектування освітньої траєкторії йде від результату;
- розвиток soft skills.

Відповідно, основна відмінність персоніфікованого навчання від диференційованого, особистісно-орієнтованого, які мають деякі спільні з ним характеристики, на наш погляд, полягає у тому, що за персоніфікованого навчання студент має можливість самостійно проектувати освітній маршрут (мету, завдання, зміст курсу, освітню установу, викладача тощо), результатом чого має бути підвищення компетентності (на основі набуття нових компетенцій та/або вдосконалення вже наявних) у тій чи іншій сфері діяльності. При цьому персоніфіковане навчання включає елементи пошукового, проблемного та проектного, які формують у студентів навички науково-дослідницької діяльності, уміння ставити мету та визначати завдання, самостійно їх розв’язувати, розвивають аналітичне і критичне мислення [10].

Актуалізація педагогічного потенціалу персоналізованого навчання є цілеспрямованою педагогічною діяльністю з перетворення потенційних можливостей на реальні, що забезпечує активну включеність суб’єктів навчання до: різноманітних видів самостійної діяльності та розроблення особистісного простору, варіативної програми саморозвитку та самореалізації; формування і вдосконалення партнерської взаємодії між суб’єктами освітнього процесу шляхом включення їх до спільної навчально-пізнавальної діяльності на основі спільності інтересів, розвитку систем взаємонавчання, розширення безпосередньої міжособистісної комунікації з використанням різних форматів спілкування за допомогою передачі навчальної інформації; розширення віртуальних та реальних способів демонстрації своєї унікальності завдяки можливості поділитися своїми знаннями задля розвитку індивідуальності іншого.

Невід'ємною складовою персоніфікованого навчання є усвідомлений вибір освітнього маршруту і систематичний супровід студента впродовж усього періоду навчання.

На сучасному етапі впровадження персоніфікованого навчання неможливе без комплексного використання можливостей цифровізації освіти, що передусім передбачає трансформацію значущої інформації в цифрову форму для забезпечення ефективного використання у різних галузях людської діяльності та формування нових комунікативних і пізнавальних можливостей.

Глобальна цифровізація формує новий тип культури сучасного суспільства – цифрову, що потребує модернізації системи професійної освіти. Визначаючи позитивний потенціал цифровізації, відзначаємо, що цифрові технології пропонують безліч варіантів під час проєктування освітніх процесів. Різноманітність неформальних пропозицій та можливість їх використання в освіті нині є колосальною, а поєднання віртуального та реального компонентів навчання дає змогу викладачам передавати знання і безпосередньо, і опосередковано. До того ж цифровізація формує індивідуальні освітні середовища, куди можуть входити платформи інтернету, які допомагають індивідуально керувати навчальним контентом, збагачувати реальні навчальні ситуації цифровими даними. Наприклад, студенти можуть сформувати навички визначення місця походження або змісту будь-якої речі, документа, лише сфотографувавши його QR-код.

Найбільш повно складові цифровізації представлені у моделі S. Carretero, R. Vuorikari, Y. Punie [14], яка включає:

- цифрові технології, які включають комп'ютерне апаратне та програмне забезпечення, мережеві та комунікаційні технології, а також засоби розробки прикладного програмного забезпечення;

- цифрові освітні програми та послуги, інноваційні методики (актуальне нині дистанційне навчання реалізується шляхом використання сучасних інформаційних технологій (мережевих та мультимедійних);

- цифрові навчальні ресурси (електронна освіта здійснюється за допомогою аудіовізуальних матеріалів: проєкторів, слайд-проєкторів, магнітофонів, телевізорів, відеоманітофонів, відеокамер та спеціалізованих електрифікованих аудиторій, мовних лабораторій та інших об'єктів);

- гейміфікацію (привнесення принципів розробки ігрових технологій, які утримують увагу).

На основі аналізу нормативних документів І. Ніколаеску конкретизувала основні умови цифровізації освіти. З-поміж них: створення законодавчої бази для цифровізації освіти; ресурсне забезпечення цифровізації; підготовка кадрового потенціалу для цифрової освіти, що на належному рівні володіє

ІКТ; сформованість компетентності, що включає цифрову грамотність, володіння цифровими педагогічними технологіями [7].

І. Лопушинський, своєю чергою, наголошує на необхідності проведення незалежних якісних та кількісних досліджень щодо доступності цифрових навичок для різних категорій населення, встановлення критеріїв впливу зовнішніх факторів на формування цифрових навичок, усунення основних перешкод у процесі використання цифрових технологій та їх спеціальних інструментів [4]. При цьому, як слушно зауважує В. Биков, дослідження мають бути зосереджені на проблемі підвищення ефективності навчання у цифровому навчальному середовищі саме з точки зору оптимального використання можливостей людини як здобувача знань, тобто на необхідності зміни технологій навчання, пошуку балансу між навчанням і перенавчанням [1].

До педагогічних особливостей цифрового середовища сучасного закладу освіти, що забезпечують актуалізацію педагогічного потенціалу персоналізованого навчання засобами цифрової освіти, належать також: включення web-порталу як інструмента, що дає змогу реалізувати принцип гіпертекстових і гіпермедіа систем навчання та пошуку інформації; забезпечення віддаленого інтерактивного доступу до різноманітних освітніх ресурсів інформаційно-освітнього середовища та участь у їх створенні, що зумовлює необхідність освоєння комплексу різних видів знань (інформаційних, процедурних, оцінних, рефлексивних) і умінь soft skills.

При цьому до інформаційних знань (теоретичні, фундаментальні знання основ наук) додаються процедурні, що розкриваються у самостійному проєктуванні змісту освіти; оцінні, що виражаються у механізмах розуміння цінностей різних об'єктів або явищ для розвитку себе, іншого та спільноти; рефлексивні, які виражаються у здатності здійснювати усвідомлений вибір.

Відтак, можна вести мову про інформаційну компетенцію як метапредметну та транспрофесійну, необхідну для VUCA-світу.

О. Хуторський зазначає, що метапредметність породжує персональні освітні продукти та внутрішні особистісні зміни (компетенції та метакомпетенції): переосмислення найважливіших понять освітніх дисциплін з отриманням персонального освітнього продукту; навчання узагальнених способів роботи з будь-яким предметним матеріалом; досвід рефлексії.

Особливо значущим і своєчасним у VUCA-світі стає транспрофесіоналізм (безперервний, здійснюваний упродовж усього життя процес набуття нових компетенцій) як нова форма професіоналізму (Е. Зеєр, Е. Симанюк).

Сутність та зміст поняття “транспрофесіоналізм” виражається в оволодінні такими багативи-

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

мірними компетенціями, що мають інтегративну природу: багатofункціональність, багатозадачність, віртуальна мобільність, синергійність.

Транспрофесіоналізм у розумінні Е. Зеєра, – це вихід за межі однієї професії, збагачення її знаннями, технологіями, що належать до інших видів професійної діяльності, розвиток нових компетенцій, що уможливають знаходження комплексних та унікальних рішень на основі трансдисциплінарного синтезу знань і міжпрофесійних комунікацій.

Успішною професіонала XXI ст. характеризує здатність освоювати та виконувати діяльність із різних видів і груп професій. Тому в умовах цифрового освітнього середовища сформованими у нього мають бути такі soft skills: культура щодо використання мобільних додатків та комп'ютерних програм для виконання транспрофесійних завдань; постійне розширення знань у сфері цифрових технологій; можливість долати апаратні та програмні проблеми; вміння студента користуватися різними видами онлайн-сервісів та електронних пристроїв у різних видах професій, дотримання мережного етикету; культура мислення, що не зводиться до оволодіння змістом, а визначається тим, якою мірою цей зміст використовується у будь-якій сфері діяльності; рефлексивна діяльність.

Услід за Р. Тур, робимо акцент на тому, що феномен рефлексії проявляється в усвідомленні цілей та структури своєї діяльності, засобів її оптимізації, у готовності усвідомлено відтворювати суб'єктний досвід існування в освітньому середовищі, перетворювати його на узагальнений [6]. Рефлексія – це метапроцес, що інтегрує всі сфери особистості, і потрібен суб'єктові для самоаналізу, самооцінки, самоідентифікації, самокритики, для здійснення ефективної транспрофесійної діяльності у VUCA-світі.

Ще однією важливою умовою розвитку інформаційної компетенції є володіння студентами необхідним рівнем культури мислення [2; 9], що допомагає не лише отримувати метапредметні освітні результати, а й зміцнювати міжособистісну взаємодію для створення способів виконання транспрофесійних завдань (завдання різних груп професій). При цьому, як зауважує О. Трифонова, концептуально важливого значення набуває власне спрямованість педагога на забезпечення самореалізації особистості здобувача освіти (його здатність до самокорекції, самоосвіти, самоконтролю, самоудосконалення, самоорганізації, самореорганізації тощо) [5, 412].

Висновки. Соціально-культурна зумовленість та педагогічний потенціал персоналізованого навчання визначаються через формування індивідуалізованого навчального контенту, розвиток цифрового навчання, а також облік індивідуальних особливостей студентів у процесі навчання з метою побудови індивідуального освітнього маршруту. Основу пер-

соналізованого навчання складає інформаційна компетенція як транспрофесійна із властивостями багатовимірності, мобільності, багатозадачності, саморозвитку впродовж життя.

Персоналізоване навчання як таке, що базується на прагненні особистості до самоактуалізації та саморозвитку, містить інструментарій планування власного розвитку та засоби відстеження результатів індивідуального прогресу в освітній діяльності, а також його оцінку; забезпечує суб'єкт-суб'єкту інтерактивність та, як результат, підвищення результативності навчальної діяльності. Умовою і результатом успішної персоналізації навчання в умовах цифрового освітнього середовища є сформованість інформаційної метакомпетенції студентів, що сприяє оптимальному виконанню навчальних та професійних завдань в умовах світової нестабільності, невизначеності, складності і неоднозначності.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням психолого-педагогічних умов організації персоналізованого навчання у системі професійно-педагогічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Матеріали методологічного семінару НАПН України "Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку"*. 4 квітня 2019 р. / за ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка. Київ, 2019. С. 20–26.
2. Бутенко Л.Л. Культура наукового мислення як передумова успішності діяльності науково-педагогічних працівників. *Духовність особистості: методологія, теорія, практика*: зб. наук. пр. 2015. № 2 (65). С. 27–39.
3. Вишківська В.Б. Суб'єктність студентів у навчальному процесі необхідна умова формування професійної компетентності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2008. Вип. 8 (18). С. 2–4.
4. Лопушинський І.П. "Цифровізація" освіти в контексті розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 37. С. 46–55.
5. Трифонова О.М. Особливості створення освітнього середовища на засадах самоорганізації й інтеграції природничих наук, цифрової трансформації та комп'ютерних технологій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2021. Вип. 1. С. 410–414.
6. Тур Р.Й. Педагогічна рефлексія – основа формування творчого саморозвитку особистості. *Управління школою*. Харків, 2004. № 13. С. 22–24.
7. Ніколаєску І.А. Цифровізація освіти як сучасна вимога інформаційного суспільства. *Перспективи і інновації науки*. 2022. № 2 (7). С. 914–922.
8. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. 24.06.2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzheniya-zmishanogo-navchannya-uzakladah-fahovoyi-pere-dvishoyi-ta-vishoyi-osviti>.

**СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

9. Шайда Н.П., Шайда О.Г. Розвиток професійного мислення майбутніх педагогів як основа професійної підготовки вчителя сучасної української школи. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 6. С. 171–174.

10. Якубов С. Персоналізоване навчання в загальноосвітній школі. Основні визначення та шляхи до впровадження. *Директор школи*. 2016. № 9 (117). С. 59–72.

11. Bray B., McClaskey K. Make Learning Personal. The What, Who, WOW, Where, and Why. Corwin, 2015. 288 p.

12. UNESCO Incheon Declaration for Education 2030. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/74/223>.

13. Rickabaugh J. Learning independence continuum. CESA, 2012.

14. Carretero S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream>

REFERENCES

1. Bykov, V.Iu. (2019). Tsyfrova transformatsiia suspilstva i rozvytok kompiuterno-tekhnologichnoi platformy osvity i nauky Ukrainy [Digital transformation of society and the development of the computer-technological platform of education and science of Ukraine]. *Materialy metodolohichnoho seminaru NAPN Ukrainy "Informatsiino-tsyfrovyi osvittii prostir Ukrainy: transformatsiini protsesy i perspektyvy rozvytku"*. 4 kvitnia 2019 r. – *Proceedings of the methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine "Information and digital educational space of Ukraine: transformational processes and development prospects"*. April 4, 2019. (Ed.). V.H. Kremen, O.I. Liashenko. Kyiv, 2019. pp. 20–26. [in Ukrainian].

2. Butenko, L.L. (2015). Kultura naukovoho myslennia yak peredumova uspishnosti diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [The culture of scientific thinking as a prerequisite for the success of scientific and pedagogical workers]. *Personal spirituality: methodology, theory, practice: coll. of science work*. No. 2 (65). pp. 27–39. [in Ukrainian].

3. Vyshkivska, V.B. (2008). Subiektnist studentiv u navchalnomu protsesi neobkhidna umova formuvannia profesiinoi kompetentnosti [Subjectivity of students in the educational process is a necessary condition for the formation of professional competence]. *The scientific journal of the Mykhaylo Draomanov NPU*. Vol. 8 (18). pp. 2–4. [in Ukrainian].

4. Lopushynskiy, I.P. (2018). "Tsyfrovizatsiia" osvity v konteksti rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini ["Digitization" of education in the context of information society development in Ukraine]. *Pedagogical almanac*. Vol. 37. pp. 46–55. [in Ukrainian].

5. Tryfonova, O.M. (2021). Osoblyvosti stvorennia osvitnoho seredovyscha na zasadakh samoorganizatsii y in-tehratsii pryrodnychkykh nauk, tsyfrovoy transformatsii ta kom-

piuternykh tekhnolohii [Features of creating an educational environment based on self-organization and integration of natural sciences, digital transformation and computer technologies]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogy. Social work"*. Vol. 1. pp. 410–414. [in Ukrainian].

6. Tur, R.I. (2004). Pedahohichna refleksiiia – osnova formuvannia tvorchoho samorozvytku osobystosti [Pedagogical reflection is the basis of the formation of creative self – development of the individual]. *School management*. Kharkiv, No. 13. pp. 22–24. [in Ukrainian].

7. Nikolaiesku, I.A. (2022). Tsyfrovizatsiia osvity yak suchasna vymoha informatsiinoho suspilstva [Digitization of education as a modern requirement of the information society]. *Prospects and innovations of science*. No. 2 (7). pp. 914–922. [in Ukrainian].

8. Rekomendatsii shchodo vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvysshchoi ta vyshchoi osvity [Recommendations regarding the implementation of mixed education in institutions of vocational pre-higher and higher education. Ministry of Education and Science of Ukraine]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 24.06.2020. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-uza-kladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vyshchoi-osviti> [in Ukrainian].

9. Shaida, N.P. & Shaida, O.H. (2018). Rozvytok profesiinoho myslennia maibutnikh pedahohiv yak osnova profesiinoi pidhotovky vchytelia suchasnoi ukraïnskoi shkoly [The development of professional thinking of future teachers as the basis of professional training of a teacher of a modern Ukrainian school]. *Theory and practice of modern psychology*. No. 6. pp. 171–174. [in Ukrainian].

10. Iakubov, S. (2016). Personalizovane navchannia v zahalnoosvitnii shkoli. Osnovni vyznachennia ta shliakh do vprovadzhennia [Personalized learning in a secondary school. Basic definitions and implementation path]. *School Director*. No. 9 (117). pp. 59–72. [in Ukrainian].

11. Bray, B. & McClaskey, K. (2015). Make Learning Personal. The What, Who, WOW, Where, and Why. Corwin. 288 p. [in English].

12. UNESCO Incheon Declaration for Education 2030. Available at: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/74/223>. [in English].

13. Rickabaugh, J. (2012). Learning independence continuum. CESA. [in English].

14. Carretero, S. (2017). DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use / S. Carretero, R. Vuorikari, Y. Punie. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.04.2023

"Свої здібності людина може пізнати, лише спробувавши їх використати".

*Сенека
давньоримський філософ*

